

Pohjoismaat ovat kuluvalla vuosisadalla pyrkineet taistelemaan alkoholin aiheuttamia haittoja vastaan erilaisin kieltoin, rajoituksin ja monopolijärjestelmin. Niitä lievimmin soveltaneessa Tanskassa alkoholin kulutusmäärä on nykyisin Pohjoismaiden suurin, mutta vielä suurempi on kulutus Tanskaan kuuluvassa erillisessä osassa, Grönlannissa.

Grönlanti on maailman suurin saari, jonka pinta-ala on lähes seitsenkertainen Suomeen verrattuna. Väkiluku on noin 50 000 (tästä lähes 9 000 tanskalaissyntyisiä) eli yksi prosentti Suomen väestömäärästä. Grönlannissa alkoi noin 250 vuotta sitten tanskalais-norjalainen siirtomaavalta. Pyyntikulttuurin piirissä eläneiden eskimoiden parissa aloitettiin lähetystyö ja länsimainen kaupankäynti. Siitä alkoi sukupolvia kestänyt ja uskomattoman tuskallinen mukautuminen länsimaiseen kulttuuriin kaikkine lieveilmiöineen.

Ajanmukaistaminen synnytti monia yhteiskunnallisia ongelmia, joista suuren osan arvioidaan aiheutuneen alkoholista. Alkoholi työntyi tanskalaisen esikuvan mukaisesti vähitellen läpi koko yhteiskunnan, eikä tämä esikuva antanut virikkeitä alkoholipoliittisiin toimenpiteisiin. Kun Grönlanti vuonna 1954 julistettiin Tanskan kuningaskunnan täysivaltaiseksi osaksi, pidettiin alkoholin saantia tasa-vertaisuuden symbolina, ja alkoholikauppa tuli periaatteessa yhtä vapaaksi kuin Tanskassa.

Grönlannin alkoholiolojen kehitys on 1970-luvulla antanut viranomaisille erityistä aihetta huoleen. Alkoholin kulutuksen taso oli jo vuosikymmenen alussa

pohjolan suurin ja kulutuksen litramääräinen kasvu on ollut Pohjoismaiden voimakkain. Tämän johdosta toimeenpantiin 1970-luvulla kunnallisia alkoholikielloja ja supistettiin myynti- ja anniskeluaikaa. Myös vaatimukset täyskiellosta voimistuivat.

Vuonna 1978 toimitetussa neuvoa antavassa kansanäänestyksessä kieltolain vaatijat jäivät tappiolle, mutta toisessa, alkoholijuomien säännöstelyä koskevassa äänestyksessä korttisäännöstelyn kannattajat perivät voiton. Säännöstelyn tavoitteeksi oli asetettu aikuisväestön vuotuiskulutuksen pudottaminen 16–17 litrasta 100 %:n alkoholia runsaalla kolmanneksella eli noin 10,5 litraan, mikä vastaa suunnilleen Tanskan eli emämaan tasoa.

Grönlannille myönnetyn itsehallinnon tultua voimaan 1. 5. 1979 maan oma eduskunta, maakäräjät, teki päätöksen alkoholijuomien korttisäännöstelyn toteuttamisesta 1. 8. 1979 alkaen. Grönlannin alkoholijärjestelmästä tuli siten Pohjoismaiden tiukin.

Kun Grönlanti on itsehallinnon saatuaan erillinen ”maa”, jolla on oma alkoholijärjestelmänsä ja joka esim. alkoholitilastoissa esiintyy erillisenä yksikkönä, on Grönlannin alkoholioloja ja erityisesti anniskelutoimintaa käsitelty tässä kirjoituksessa itsenäisesti, erillään Tanskasta. Tarkastelu nojautuu alkoholilainsäädäntöön, tilastoihin ja anniskelumääräyksiin sekä viranomaisilta ja ravinto-oloitsijoilta saatuihin tietoihin. Näitä on täydennetty omakohtaisin havainnoin Grönlannissa elokuussa 1979 heti sään-

nöstelyn tultua voimaan.

Alkoholien käytön syyt

Alkoholien käytölle Grönlannissa on olemassa monia perusteita. Suolainen ruoka ja kuiva ilmasto aiheuttavat sen, että elimistön nesteen tarve on erityisen suuri, ja kun veden saanti on vaikeata, tämä tarve tyydytetään oluella. Yhteiskunnallinen muutos ja työttömyys aiheuttavat turvattomuutta, jota pyritään lievittämään alkoholilla.

Grönlantilaisessa yhteiskunnassa, jossa perinteisesti hillitään varsinkin aggressiivisia tunteita, on ollut erityinen tarve kanavoida tällä tavoin syntyneitä paineita. Vanhan yhteiskunnan keinot ratkaista tunneperäisiä ristiriitoja, esim. kilpalaulannat, ovat hävinneet ja tunteiden purkaminen kanavoidaan nykyään päihtymykseen, mikä sinänsä hyväksytään. Toisaalta kyllä alkoholijuomien "väärinkäyttäjät" tuomitaan sosiaalisesti, mikä puolestaan lisää alkoholien käyttöön kohdistuvia paineita.

Juomatavat osoittavat myös sosiaalista samastumista. Voidaan sanoa, että monet muutokset Grönlannin sosiaalisissa ryhmittymissä lisäävät tätä tarvetta, sillä grönlantilaiset haluavat kestää vertailun tanskalaisiin. Tässä suhteessa Grönlannissa asuvat tai komennuksella olevat tanskalaiset kuitenkin antavat eskimoille vääristyneen esimerkin, koska he siellä käyttävät alkoholia samaan tapaan kuin matkailijat eli ainakin kaksi kertaa niin paljon kuin emämaassa keskimäärin.

Alkoholipolitiikan suuntaviivat ja keinot

Grönlannin alkoholilaissa ei ole lausuttu julki alkoholipoliittisia tavoitteita. Alkoholijuomien valmistusta, vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevat säännökset osoittavat kuitenkin selvästi, että tavoitteena on alkoholijuomista aiheutuvien haittojen ehkäiseminen ja rajoittaminen.

Alkoholipolitiikan hoito on nyt lujasti Grönlannin maakäräjien ja maahallituk-

sen käsissä. Kunnallisella tasolla päätösvalta on kunnallisvaltuustoilla, jotka myöntävät sekä alkoholijuomien vähittäismyyntiin että anniskeluun oikeuttavat luvat. Jakeluverkoston laajuutta koskevista asioista kunnalla on lopullinen ratkaisuvallta, mutta päätöksistä voi valittaa maahallitukseen.

Alkoholipoliittinen ilmapiiri on viime vuosina ollut hyvin kireä. Korttisäännöstelyn toimeenpanon yhteydessä pelättiin, että perinteinen oluen kotivalmistus lisääntyy. Tästä syystä kaikkien alkoholijuomien kotivalmistus kiellettiin. Samoin kiellettiin maltaan, humalan, valmispakkausten ja alkoholijuomien kotivalmistuksessa tarvittavien muiden aineiden maahantuonti. Samassa yhteydessä tiukennettiin alkoholijuoman määrittelyä siten, että alkoholijuomana pidetään yli 1,75 painoprosenttia alkoholia sisältävää juomaa (aikaisemmin 2,25 p-%).

Vähittäismyyntissä alkoholijuomia on tarjolla periaatteessa kaikissa elinkeinoluvan saaneissa liikkeissä. Kun pienissäkin taajamissa on ainakin yksi elintarvikeliike, on samalla yleensä saatavana myös alkoholijuomia. "Suurissa" parin tuhannen asukkaan taajamissa on useita vähittäismyyntipaikkoja. Myös anniskeluverkosto on kasvanut ilman varsinaista tarveharkintaa, sitä mukaa kuin lainmukaiset edellytykset täyttyviä liikkeitä on perustettu. Suuriin taajamiin on siten syntynyt useita anniskelupaikkoja.

Alkoholipolitiikan keinoista ovat ainakin seuraavat käytössä myös Grönlannissa:

— Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu vaativat erityisen virallisen luvan.

— Yhteiskunta valvoo alkoholijuomien jakelua.

— Alkoholijuomien kotivalmistus on kielletty.

— Alkoholijuomien tarjontaa rajoitetaan mm. myynti- ja anniskeluaikaa koskevin rajoituksin.

— Alkoholijuomien jakelussa on käytössä täydellinen henkilökohtainen korttisäännöstely.

Alkoholijuomien kulutus

Alkoholijuomien käytön historialliset juuret ulottuvat Grönlannissa melko pitkälle. Siirtomaavallan aikana alettiin grönlantilaisille työntekijöille jakaa palkkaosuutena myös alkoholijuoma-annoksia. Lisäksi alkoholilla palkittiin ja kannustettiin esimerkiksi erityisen raskaassa työssä olevia. Lopulta tuli tavaksi maksaa grönlantilaisilta saadut muonatäydennykset viinana. Oluenpano kotona tuli yleiseksi vuoden 1929 jälkeen, jolloin käytännöllisesti katsoen jokainen perheen huoltaja sai luvan ostaa maltaita.

Alkoholijuomien kulutus on Grönlannissa kahdessa vuosikymmenessä yli kaksinkertaistunut, se oli vuonna 1977 yli 14-vuotiaasta asukasta kohti laskien runsaat kaksi kertaa niin suuri kuin Suomessa (taulukko 1).

Ennakkotietojen mukaan näyttää Grönlannin kulutus vuonna 1978 vielä hiukan kasvaneen edellisestä vuodesta. Korttisäännöstelyn tultua voimaan 1. 8. 1979 ovat kulutusluvut pienentyneet. Vuoden 1979 kulutusmäärä on ennakkotiedon mukaan jäänyt alle 17 litran yli 14-vuotiaasta asukasta kohden eli noin 10 % pienemmäksi kuin vuonna 1978. Grönlannin alkoholijuomien kulutus asukasta kohden jää vain vähän jälkeen viinintuottajamaiden Italian ja Espanjan vastaavista luvuista.

Juomaryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että olut muodostaa noin 80 % Grönlannin kokonaiskulutuksesta puhtaana alkoholina. Asukasta kohden laskettuna oluen kulutus on kaksinkertainen Tanskaan ja yli nelinkertainen Suomeen verrattuna; viinien kulutus on ollut kolminkertainen Suomeen verrattuna, mutta väkevien juomien kulutus vain puolet Suomen kulutuksesta. Säännöstelyn tultua voimaan olut on säilyttänyt asemansa, mutta väkevien juomien ja viinien kulutus on pudonnut noin kolmanneksella (taulukko 2).

Grönlannin tultua vuonna 1954 Tanskan kuningaskunnan täysivaltaiseksi osaksi on oluen kotivalmistus vähentynyt no-

Taulukko 1. Alkoholien kulutus Pohjoismaissa yli 14-vuotiaasta asukasta kohti 1970–77, litraa 100 %:n alkoholia

	Grön- lanti	Tanska	Suomi	Ruotsi	Norja	Islanti
1970	13,86	8,65	5,84	7,16	4,69	3,82
1971	15,08	9,32	6,39	7,01	4,88	4,08
1972	17,28	10,06	6,80	7,26	5,01	4,15
1973	18,33	10,90	7,38	7,00	5,12	4,13
1974	19,17	10,67	8,41	7,43	5,48	4,30
1975	18,65	11,74	8,00	7,61	5,54	4,04
1976	18,54	11,92	8,08	7,70	5,60	4,06
1977	18,65	11,44	8,15	7,32	5,67	4,32

Taulukko 2. Alkoholien kulutus Grönlannissa yli 14-vuotiaasta asukasta kohti, volyymilitroina

	olut	viinit	väkevät juomat
1970	241,60	8,51	4,87
1971	257,14	10,82	5,43
1972	302,66	11,24	5,74
1973	321,34	12,83	5,80
1974	345,42	11,74	5,63
1975	316,64	14,74	6,51
1976	310,89	18,44	5,48
1977	311,25	17,52	6,33
1978 ¹	305,51	18,56	7,12
1979 ¹	300,16	12,38	4,72

¹ Ennakkotieto.

peasti. Vuonna 1952 valmistettiin kotitekoista olutta — imiakiä — 6,5 litraa (100 %:n alkoholina) yli 14-vuotiaasta asukasta kohti. Imiakissa on keskimäärin 3,1 painoprosenttia alkoholia, ja sen osuus kokonaiskulutuksesta oli vuonna 1952 kaikkiaan 73 %. Kahdessakymmenessä vuodessa imiäkin kulutus putosi 0,6 litraan. Syinä imiäkin korvautumiseen teollisesti valmistetulla oluella ovat alkoholijuomien saatavuuden parantuminen ja väestön käytettävissä olevien tulojen lisäys. Samat tekijät ovat omalta osaltaan olleet lisäämässä myös alkoholijuomien kokonaiskulutusta.

Tilastoimaton alkoholijuomien kulutus (denaturoitu väkiviina, imiak, tullivapaa tuonti ja verovapaa olut) oli 1970-luvun

alussa 12—15 % tilastoidusta alkoholijuomien kulutuksesta. Tietoja kotipoltosta ja salakuljetuksesta ei ole käytettävissä.

Kulutustutkimukset osoittavat, että Grönlannissa vakinaisesti asuva tanskalainen väestö kuluttaa alkoholia keskimäärin 40 % enemmän kuin grönlantilainen, joka vuorostaan kuluttaa noin 40 % enemmän kuin Tanskan väestö. Alkoholin kulutuksessa miehet ja naiset ovat Grönlannissa keskenään tasa-arvoisempia kuin muissa Pohjoismaissa. Naisten alkoholin kulutus on arviolta 2/3 miesten kulutuksesta¹. Leif Søllingin mukaan Grönlannissa se kymmenesosa väestöstä, joka kuluttaa eniten alkoholijuomia, käytti yhtä suuren osuuden alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta (eli noin 50 %) kuin vastaava osa suomalaismiehistä, mutta kulutuksen taso on Grönlannissa kaksinkertainen Suomeen verrattuna.

Grönlannissa on havaittavissa tuntuja maantieteellisiä eroja. Alkoholin kulutus laskee, mitä kauemmaksi mennään Grönlannin suurimmasta kaupungista, Godthåbista (noin 8 000 asukasta), joka sijaitsee lounaisrannikon keskivaiheilla suunnilleen samalla leveysasteella kuin Pietarsaari. Lisäksi Grönlanti voidaan jakaa kahteen eri alueeseen:

1. Pyyntialueisiin, joissa alkoholin kulutus on matala (sama tai vähäisempi kuin Tanskassa) ja joita voi kuvailla vanhalle yhteiskunnalle luonteenomaisilla piirteillä: kaupungit pieniä, suuri osa väestöstä asuu maaseudulla, väestön kasvu hidasta, tanskalaisia vähän, pyynti päätulolähteenä, rikollisuus vähäistä.

2. Lounaiseen Grönlantiin, jossa kulutus on suuri (50—100 % suurempi kuin Tanskassa) ja jolle luonteenomaiset piirteet ovat lähes päinvastaiset: kaupungit suurempia, pieni osa väestöstä asuu maaseudulla, väestön kasvu nopea, tanskalaisia paljon, kalastus päätulolähteenä, rikollisuutta runsaasti.

Selitettäessä näiden alueiden alkoholin kulutuksen eroja on tärkeimpänä tekijä-

nä uskonto, jolla on kiinteä yhteys raittiusliikkeeseen. Uskonnon merkitys vähenee kaupunkikoon kasvaessa.

Alkoholijuomien jakeluverkosto

Kunnallisvaltuustot antavat alkoholijuomien myyntiin ja anniskeluun tarvittavan alkoholiluvan. Päätöksestä voi valittaa Grönlannin maahallitukseen. Lupa myönnetään kahdeksaksi vuodeksi kerrallaan ympärivuotisena taikka pelkästään kesä- tai talvikautena voimassa olevaksi. Erityisistä syistä lupa voidaan myöntää kahdeksaa vuotta lyhyemmäksi ajaksi, kuitenkin vähintään neljäksi vuodeksi. Valtakunnallista tarveharkintaa ei lupia myönnettäessä harjoiteta. Yrittäjille asetettavat vaatimukset ovat samat vähittäismyynnin ja anniskelun osalta. Alkoholiluvan saaminen edellyttää elinkeinolupaa. Sen lisäksi yrittäjä ei saa olla:

1. alle 25-vuotias;
2. holhouksen alainen tai syyntakeeton;
3. konkurssissa;
4. sellainen, jonka käytöksen perusteella voidaan olettaa, että hän ei hoida liikettä vastuuntuntoisesti;
5. sellainen, joka on saanut taloudellista etua alkoholijuomien myyjiltä tai valmistajilta ilman Grönlannin-asiainministerin lupaa.

Mikäli alkoholilupa myönnetään yhtiölle, yhtiön johdon sekä hallituksen jäsenen tulee täyttää kohtien 1, 2 ja 4 edellytykset. Myös liikkeen hoitajan tulee täyttää kohtien 1, 2, 4 ja 5 edellytykset ja kunnallisvaltuuston on hyväksyttävä ko. henkilö liikkeen hoitajaksi.

Grönlannin alkoholilaissa on hyvin yksityiskohtaiset määräykset, joilla pyritään eliminoimaan alkoholijuomien välittäjien ja valmistajien vaikutusvalta alkoholijuomien myynnissä ja anniskelussa.

Tarkkoja tietoja myönnettyjen alkoholilupien määrästä Grönlannissa ei ole saatavissa. Esimerkiksi 1 800 asukkaan Narssak'in kaupungissa on kuusi vähittäismyymälää, joissa myydään alkoholijuomia, ja neljä anniskeluravintolaa.

¹ Leif Sølling: Alkoholforbruget i Grønland. Socialforskningsinstituttet. København 1974.

Anniskelumääräykset

Alkoholikauppaa rajoittava korttisäännöstely sekä myynti- ja anniskeluaikaa koskevat määräykset tekevät Grönlannin alkoholijärjestelmästä Pohjoismaiden tiukimman.

Korttisäännöstely on voimassa sekä vähittäismyynnissä että anniskelussa. Jokainen 18 vuotta täyttänyt henkilö saa kuukausittain säännöstelykortin, joka annetaan grönlantilaisille syntymäpäivää vastaavana kuukauden päivänä — ostosruuhkan ja toimistotyön tasaamiseksi. Grönlannissa asuvat tanskalaiset ja ulkomaalaiset saavat säännöstelykortin kuukauden alussa tai heti maahan tullessaan (matkailijat saavat koko kuukauden kortin lyhyeksikin oleskeluajaksi).

Kortissa on 72 kuponkia, "pistettä". Yhdellä pisteellä saa 1/3 litran pullon keskiolutta, pullosta mietoa viiniä (3/4 l) menee 6 pistettä, pullosta väkevää viiniä (3/4 l) 12 pistettä ja pullosta väkevää juomaa (3/4 l) 24 pistettä. Määrällisesti säännöstely merkitsee siis henkilöä kohden kuukaudessa vaihtoehtoisesti keskioiluena 72 pulloa, mietona viininä 12 pulloa, väkevänä viininä 6 pulloa tai väkevänä juomana 3 pulloa.

Anniskelussa korttijärjestelmää sovelletaan siten, että keskioluesta menee yksi piste pulloa kohden kuten vähittäismyynnissäkin, miedosta viinistä 6 pistettä kokopullost ja 3 pistettä puolipullost, väkevästä viinistä yksi piste 6 cl:n perusannosta kohden ja väkevästä juomasta yksi piste 3 cl:n perusannosta kohden. Tarjoilija joutuu tilausta vastaanottaessaan leikkaamaan asiakkaan kortista vastaavan määrän pisteitä.

Kunnallisvaltuustoilla on oikeus päättää alkoholijuomien vähittäismyyntiajoista. Esim. Narssak'in kunnassa vähittäismyynti oli sallittu maanantaista perjantaihin klo 13:sta (lauantaisin klo 11:stä) lähtien sulkemisaikaan saakka. Narssarsuak'in taajamassa myynti tapahtui arkisin klo 14—17.30.

Anniskeluaikaa koskevissa rajoituksissa on viime vuosina edetty nopeassa

tahdissa tiukentuvaan suuntaan. Vielä 1970-luvun puolivälissä anniskelu oli sallittu klo 12—24. Sitten anniskeluaika rajoitettiin vain iltaan, ja päivällä oli lupa anniskella vain pullollinen keskiolutta ruoan kanssa. Nyt anniskelua saadaan toimittaa vain iltaisin klo 18—22 ja alkoholijuomien nauttimisen tulee ravintolassa loppua viimeistään sulkemisaikaan klo 24. Kunnallisvaltuustolla on oikeus rajoittaa anniskeluaikaa, esim. Narssak'in kunnassa anniskelu on kielletty sunnuntaisin.

Seurasimme myös käytännössä, miten aukiolorajoitukset vaikuttavat. Ravintola oli melko tyhjä klo 18—21, vain muutama lähihotellin asiakas kävi ruokailemassa. Kello 21:n jälkeen alkoi ravintolaan saapua eskimoita — miehiä ja naisia — sekä tanskalaisia työmiehiä. Kun kello lähenee 22:ta — anniskeluaajan loppua —, baaritisikin eteen syntyi jono. Asiakkaat ostivat kerrallaan 4—6 olutpulloa. Kun anniskelu loppui noin klo 22.10, oli lähes jokaisella asiakkaalla edessään useita olutpulloja, joiden tyhjentäminen jatkui puoleen yön asti.

Asiakkaan mukanaan tuomien alkoholijuomien nauttiminen anniskelupaikassa on kielletty. Sitä vastoin ei ole kiellettyä nauttia omia alkoholijuomia hotellihuoneissa tai hotellin seurustelutiloissa. Alkoholijuomien myynti ravintolasta poisvietäväksi on kielletty.

Alkoholijuomia ei saa anniskella henkilölle, joka on alle 18-vuotias. Iän tarkastamista helpottaa se, että jokaisen asiakkaan pitää esittää henkilökohtainen alkoholikortti pisteiden luovuttamista varten. Alle 16-vuotias saa oleskella anniskelupaikassa klo 20:n jälkeen vain aikuisen seurassa.

Alkoholijuomien anniskelu päihtyneille on kielletty. Käytännössä on vaikea valvoa asiakkaan päihtymistilaa, kun anniskelun päättyessä tarjoillaan jopa 6 pulloa olutta kerrallaan. Ravintolassa päihtyneen asiakkaan ravintolan on toimitettava kotiin tai poliisin huostaan.

Alkoholijuomien anniskelu itsepalveluna on sallittua. Anniskelua ei ole sidottu ruokailuun, eikä iltaisin ole pakko jatkaa

ruoan tarjoilua anniskelun päättymiseen saakka. Anniskelussa hinnoittelu on vapaa.

Anniskelun valvonta

Kunnallisvaltuustot voivat kieltää alkoholijuomien myynnin ja anniskelun Grönlannin maahallituksen määräämissä aikarajoissa. Kielto voidaan rajoittaa koskemaan jotakin päivää, vuorokauden aikaa tai ajanjaksoa, lisäksi kiello voi koskea pelkästään osaa kunnan alueesta. Havaintojemme mukaan kunnallisvaltuustot myös käyttävät tätä oikeuttaan.

On huomionarvoista, että rajoitusten perusteiksi ei edellytetä anniskelussa tai myynnissä havaittuja tai odotettavissa olevia epäkohtia.

Jos yleinen rauha ja järjestys sitä vaatii, voi kunnallisvaltuusto kieltää alkoholijuomien myynnin ja anniskelun poliisin esityksestä tietyissä liikkeissä enintään yhdeksi vuodeksi.

Mikäli liikkeenharjoittaminen lisää yleistä juoppoutta, säädttömyyttä tai rikollisuutta ja poliisi on asiasta jo varoit-
tanut, voi maahallitus oikeuttaa poliisin asettamaan ehtoja, joilla epäkohdat pyritään poistamaan. Päätöksestä voi valittaa yleiseen tuomioistuimeen.

Kunnat ja eräissä tapauksissa myös poliisi voivat siten rajoittaa alkoholijuomien myyntiä ja anniskelua. Maahallitus puolestaan voi peruuttaa luvan, jos luvanhaltija on syyllistynyt vakaviin tai toistuviin epäkohtiin ja jos on syytä olettaa, että yritystä ei vastaisuudessa-
kaan hoideta vastuullisesti.

Havaintojemme mukaan alkoholijuomien henkilökohtaiseen säännöstelyyn liittyviä määräyksiä pyrittiin noudattamaan tarkasti niin vähittäismyymälöissä kuin ravintoloissakin, mutta käytännössä pisteiden siirtäminen henkilöltä toiselle näytti täysin mahdolliselta.

Anniskeluhinnoittelu

Kun Grönlannissa ei valmisteta alkoholi-
juomia, kaikki juomat ovat "tuontijuo-

Taulukko 3. Tarjoiluhintojen vertailua Grönlannin ja Suomen välillä elokuussa 1979 (ml. palvelupalkkio ja Suomen osalta myös liikevaihtovero)

	Grönlanti mk	Suomi mk
akvaviitti, "kotim." valmiste, 4 cl	8,89	7,30
konjakki, alkup. VSOP, 4 cl	13,83	18,10
skotl. viski, alkup. pullote, 4 cl	12,84	9,30
gin, alkup. pullote, 4 cl	10,87	8,60
katkero, ital. pullote, 4 cl	9,88	7,80
punaviini, ranskal. pullote, 1/1 p	55,58	52,30
valkoviini, saksal. pullote, 1/1 p	48,17	48,90
keskiolut, "kotim." valmiste, 1/3 lp	8,89	4,95
kivennäisvesi, 1/3 lp	5,56	4,45

mia". Edustettuina ovat tietenkin emä-
maan omat valmisteet, joista tärkein on keskiolut, ja niiden ohella tärkeimmät muiden maiden merkkituotteet.

Tanskalaisen järjestelmän mukaisesti anniskeluhinnoittelu on vapaa, joten Grönlannista voidaan esittää vain esi-
merkinomaisia hintatietoja ja verrata niitä samantasoisien suomalaisen ravinto-
lan hintoihin. Vertailu on tehty elokuulta 1979 ja Tanskan kruunun kurssina on ollut 1 kr = 0,741 mk.

Grönlannissa hinnat esitetään asiak-
kaille palvelupalkkioineen kuten Tans-
kassakin. Palvelupalkkio on Grönlannissa 15 % nettohinnasta eli 13,05 % lopullisesta hinnasta. Grönlannissa ei ole liikevaihto-
veroa. Suomen hintoihin on lisätty 14 %:n palvelupalkkio; sen osuus kokonaishin-
nasta on 12,3 %. Tarjoilijat saavat meillä palvelupalkkion myös hintaan sisältyvän liikevaihtoveron osalta, jonka osuus ko-
konaishinnasta palvelurahoineen on 14 % (taulukko 3).

Vertailu osoittaa, että Grönlannissa viinan, viskin ja katkeron anniskeluhin-
nat ovat 20—25 % korkeammat kuin Suomessa. VSOP-konjakki on lähes nel-
jänneksen halvempaa kuin Suomessa ja miedoissa viineissä ei juuri ole hintaeroa. Keskiolut on noin 80 % kalliimpaa kuin Suomessa. Kun olut muodostaa kulutuk-
sen pääosan, voidaan Grönlannin annis-
keluhintatason arvioida olevan keski-
määrin noin 60 % korkeampi kuin Suo-
men. Myös kivennäisvesi on Grönlannissa

noin neljänneksen kalliimpaa kuin Suomessa.

Anniskeluhinnoissa havaittavat tas erot perustuvat toisaalta ravintoloiden ostohinnoissa ja toisaalta anniskelukorvauksessa esiintyviin eroihin. Ostohintojen tasoa voidaan kuvata alkoholijuomien vähittäismyyntihinnoilla. Vähittäismyyntissä viina ja viski ovat aivan samanhintaisia Grönlannissa ja Suomessa, konjakki on Grönlannissa tuntuvasti halvempaa. Italialainen katkero on Grönlannissa lähes neljänneksen kalliimpaa kuin Suomessa, mutta väkevät viinit ovat siellä vastaavasti halvempia. Miedot viinit ovat suunnilleen samanhintaisia, mutta "kotimainen" keskiolut on Grönlannissa noin 70 % kalliimpaa kuin Suomessa.

Anniskelun hintaerot johtuvat suurelta osalta anniskelukorvauksen eroista. Grönlannissa ravintolat saavat hinnoitella alkoholijuomat vapaasti. On ilmeistä, että hinnoittelussa seurataan emämaan esimerkkiä. Anniskelukorvauksen taso muodostuu Suomeen verrattuna todella korkeaksi. Väkevien juomien rahamääräinen korvaus viskiä lukuun ottamatta on ilman liikevaihtoveroa 60 % suurempi kuin Suomessa (noin 4,80 mk/4 cl Suomen 3 mk:aan verrattuna); viskistä saadaan Suomeen verrattuna kaksinkertainen korvaus. Miedoissa viineissä korvauksen rahamäärä ylittää noin 70 %:lla Suomen korvauksen ja keskioluen korvaus, 4,80 mk pullolta, on yli kaksinkertainen Suomen 2,20 mk:aan verrattuna.

Anniskelun rakenteen huomioon ottaen korvauksen rahamäärä on vastaavaa juomayksikköä kohden Grönlannissa keskimäärin noin 90 % suurempi kuin Suomessa. Suuri anniskelukorvaus yksikköä kohden on tarpeen sen vuoksi, että ravintoloiden päivittäinen anniskeluaika on lyhyt ja toiminta on kausiluonteista, mikä nostaa kustannuksia. Ravintoloiden myyntitietoja ei ollut saatavissa.

Lopputoteamukset

Alkoholiasiat kuuluvat Grönlannissa itsehallinnon piiriin. Itsehallintoa hoitaa

maahallitus, ja Grönlannin lakiasäättävänä elimenä toimii maakäräjät. Nämä itsehallintoelimet johtavat maan alkoholipolitiikkaa. Maassa ei valmisteta alkoholijuomia, joten kaikki juomat ovat "tuontijuomia". Alkoholijuomien jakelua ei ole monopolisoitu, mutta valtion kauppayhtiöllä on yksinoikeus maahantuontiin.

Alkoholilupia myönnetään Tanskan mallin mukaisesti varsin vapaasti. Kulutuksen nopean kasvun vuoksi alkoholijuomien saatavuutta on pyritty rajoittamaan henkilökohtaisella säännöstelyllä ja kunnallisvaltuuston määräämin myynti- ja anniskeluaikaan kohdistuvin alueellisin rajoitustoimin. Koska Grönlannissa ei ole maatasolla selkeää alkoholipoliittista ohjelmaa, on kunnille annettu melko paljon määräysvaltaa niin lupien myöntämisessä kuin anniskelun valvonnassakin.

Kunnallisvaltuustoilla ei ole mahdollisuutta kieltäytyä myöntämästä anniskelulupaa, jos hakija täyttää lain asettamat edellytykset. Tämä lienee johtanut anniskeluverkoston liikakapasiteettiin, jonka laajuutta yhdyskuntien hajanaisen sijainnin ja eristyneisyyden vuoksi on kuitenkin vaikeata arvioida.

Alkoholijuomien jakelu on saatettu täydellisen korttisäännöstelyn alaiseksi. 18 vuotta täyttäneen henkilön "korttians" on 0,9 litraa puhdasta alkoholia kuukaudessa eli noin 10,5 litraa vuodessa. Kun säännöstely koskee sekä vähittäismyyntiä että anniskelua, pitäisi asukasmäärää kohden lasketun kulutusmäärän painua noin seitsemään litraan.

Vaikka alkoholikortti on henkilökohtainen ja vaikka kortti on esitettävä ostosta pahtuman yhteydessä, näytti pisteiden siirtäminen ohjeiden vastaisesti henkilöltä toiselle käytännössä mahdolliselta. Mikään ei myöskään estä luovuttamasta juomia toiselle. Näin ollen ei edes korttijärjestelmällä kyetä rajoittamaan yksilökohtaista alkoholin käyttöä annettujen normien mukaiseksi. Toisaalta korttijärjestelmä houkuttelee ostamaan koko säännöstelyannoksen.

Myynti- ja anniskeluaikaa koskevat säännökset ja kunnalliset rajoitukset ovat

viime vuosina supistaneet alkoholijuomien hankintamahdollisuudet varsin vähiksi. Kansainvälisesti ottaen tuntuu oudolta, että rajoitukset ovat anniskelussa tiukemmat kuin vähittäismyynissä.

Alkoholijuomien anniskeluhinnoittelu on vapaa kuten Tanskassakin. Anniskelumuuynti tapahtuu muutaman iltatunnin aikana ja on jäänyt säännöstelyn tultua voimaan entistäkin vähäisemmäksi. Toisaalta anniskelupaikat toimivat vaikeissa olosuhteissa ja esim. matkailukautena Tanskasta "komennukselle" tulevan henkilökunnan varassa, jonka aiheuttamat kustannukset nousevat myyntiin nähden varsin suuriksi. Nämä seikat selittävät sen, että anniskelukorvaus juomayksikköä kohden on Grönlannissa lähes kaksinkertainen Suomeen verrattuna.

Grönlannin alkoholin kulutus on Pohjoismaiden suurin asukasta kohden laskettuna. Alkoholin käyttöön liittyy runsaasti haittoja maassa, jonka olosuhteet ovat monessa suhteessa ongelmalliset. Päihtyneitä näkyy keskipäivälläkin, ja päihtyminen on aivan yleisesti myös ravintolajuomisen tavoitteena.

Tanskan ja Grönlannin välistä suhdetta voidaan verrata klassisen mallin mukaiseen alkoholistiavioliittoon, jossa Tanska on hallitseva ja holhoava vaimo ja Grönlanti passiivinen ja epäitsenäinen mies, joka voi puolustella käyttäytymistään alkoholilla. Eskimokulttuurin ja länsimaisen sivistyksen yhteentörmäys on ollut melko raju. Eskimot ovat pyrkineet omaksumaan länsimaisen kulttuurin ja

mukautumaan siihen, ja alkoholi on ollut helpottamassa tätä prosessia. Toisaalta alkoholilla on grönlantilaisessa yhteiskunnassa ollut aivan oma erikoisasemansa, onhan sitä käytetty mm. palkitsemisvälineenä. Ilmeisesti myös eskimokulttuurin muovaamia luonteenpiirteitä on pyritty peittämään ja mukauttamaan alkoholilla länsimaiseen kulttuuripiiriin sopiviksi.

Grönlantilaiset ovat tarttuneet alkoholikysymykseen lujin ottein. Aikana, jolloin eräissä muissakin Pohjoismaissa äänekäästi vaaditaan "viinakorttia" takaisin, Grönlannissa on ryhdytty hallinnolliseen korttisäännöstelyyn. Grönlanti suorittaa siten eräänlaisen pohjoismaisen kokeilun.

Grönlannista saadut ennakkotiedot osoittavat, että väkevien juomien ja viinien kulutusmäärä on vuonna 1979 pudonnut noin kolmanneksella oluen kulutuksen pysyessä jokseenkin ennallaan. Puhtaana alkoholina asukasta kohden lasketun kulutuksen vähentymistä noin 10 %:lla on pidettävä myönteisenä tuloksena, koska säännöstely oli vuonna 1979 voimassa vasta viisi kuukautta. Lähivuodet näyttävät, kyetäänkö alkoholin kulutusta pysyvästi alentamaan ja alkoholin aiheuttamia haittoja ratkaisevasti vähentämään edes näin jyrkillä säännöstelytoimenpiteillä. Grönlannin nykyinen alkoholijärjestelmä on joka tapauksessa mennyt varsin pitkälle hallinnollisin toimenpitein tapahtuvassa kansalaisten holhoamisessa.